

Кэпсизхпн баңарабын

СОҚУЧПУ YӨРҮҮ

“Энэхүү тухай баараа эйинээс буулготах, энэ тутуу байрлантин дээр, ал эйинээс”-дээш бэргэн хотийн баар. Бүх этни сирдлэхийнхээний бацарад хийнхийтгэлийг Григорий Григорьевич Таганцевийн бичигччын сыйнзанаах.

Арынах тылы Григорий Григорьевич улалыр хаймсхатын актар буоллахса, предпринимательство ырахантан чарыйбат, сыйланхтан толгубат хорсун санаалахтар зрылсындар, улалыр дыялалара. Сынъянвар, мускүйар дисен умани, байзгин кызын чакын бердерөйт, туруу улэнит киңи булгарын гөрөнүгүчүкөзбүт дойдтуу дысно уутгайдик айылдар. Кизи уугс байзгин шаштылаахтарылар, ычкат дынното дохсуннук инин доссо хардышланын ейдеруу-санааларын түшүннәран эзбөх батырааччылана. Бу ууцар ким да саýлпы ишкима тутуснут кайынхата, улазы сапттеедун туюнута. Улусс токтоокторо күнтән күн предпринимательлөр кирилилэх-таксылаах, сырдаах уламырлар байруд, сыйналып, маҳтимар буолын зэрлээр. Улуска аччыный предпринимательство гөнөнж сайдар, тәнебор да очкюн Г.Дагданча дат жоркутуупар тұнатын улаатан, кызған ишер.

Григорий Тугу бийхэгжилж эйжээ дэлжинийнхээ
махталын цагтаа этэр хамтасныбыт.

Григорий олох кыра ордогчилтэн үзэни билэв
увалжлыга. Төрөнгөут нийтийн ийн салас
таптлын төлөрүү билбогчар Ария Григорий
Николаевич колхог, сонхиж сүүбүтүү иеруулт-
уюх баар сатабылын, кызын аянласыт, тарбаха
хаттанар тургуу үзүүлжээ. Кийн үзэх хамшина,
мохко иеруулэрээ мэргэжлийн Гришаад тутгун да
олбуулжубаат олох оскуулжтынай болжбуга.
Григорий Григорьевич киши бийнштынан
цынныгас, кырьлагчка-кынамчна ураты
полюртолжох сэвнээнд ойтгэр-санатшиар
мөнгөнчжилж ижилжжигүйн киши бийсан. Мэдчиха

орынчык ингээмийт ини түүхэр. Маньжахаа зин аята, эбээ бичигчны оруулбаахтар.

Григорий Григорьевич кырдаңыстарга

2010-Учүнталсылд

КИНИ СЭМЭЙ КИНИ ЭТЭ...

Учуттал сыйланын сибзестээл эдьинийм түнүшүн көпкүйхнің барадарбысы. Эдьинийм Паша, учуттал Прасковьи Маркова Солоньева, билгитин баара бүлөлттар 70 саңын балынчы ээ. Хөжойуох нин, "ээ" эрэ дипрөбер түшінбасы.

Киши 1940 сүйлөшхе Ани Павловна усны Марк Михайлович Соловьевтарғы бастасы орнан күн сирин көрбүтэ. Эңбіт Михаил Соргеевич саха пародий сурұялачылық Балық Болгардуның бицилдер. Эңбіт Сүкунда "Ұлустуу" романыга Токторон Нұкулай мазындашының күштінебарына буюланған.

Фексан ХАРЛАМПЬЕВА
СР үүрөгдүүрүүн түйгүүнүү

МАНГНАЙГЫ УЧУУТАЛЫМ 82 СААҢЫН ТУОЛЛА

1954-жылда халык мактериалынан 20 кыргызстанчы окутуулардың борборун атылышын нүүрдөй жана түштүрүштүү болуп саналады. Учуртагыч Матрена Семёновна Луккина бортайында мактериалын корсубуттук билүүгөн да хиражшар көстөр. Ити-оруу саасынан бирок умтүлдүбүт жэра, балык түзүн. Билүүгөн иштөөнүн салт-хонун азыркынан ааста Учуртагыч 82-жаштардан чечинде.

Комуң күнүнчү айылда кылаанынан таҳсан күүлэйдирбөт кынынты сый хаарга хайынардаан элэрдэрбөт. Дириң алаанын ишагни үрдүк сыйрыгтан салаасканан сыйрылан ыбыш-ханы бөр бушарбын. Оно бергетыгар учууталып таңғаз күлз-үеро тыңдьара. Ерүү хорсун сөрөл тустарынан излесиپ эт. Герой летчик Иван Конекуб туғунаң излесишин тыйымынан да олорон исторббит. Аны перемена кимгиз араас хоро будууда, хамаанданан куркхтәниләр, сонниуулары тәрәйзир туохтаарада себүлүүрбүт. Кылаастыңтар учууталып байыт библиотека тәрійинде уонна "Бастың авраачны" конкурсун ылттара. Итени таңынан ыраастың суруйуу уруктарын сөнгөрө. Учтатай тәтэрзэттар быйыстикалары буолтара. Оно тәтэрзэттерим албактар уурулупуттара. Кини оро кыра да си-

Матрена Семёновна изложила общественности озорю куруутуу актының быйнайдык кыттара. Либебэлди уордо суюхтары уөрөлгөр, педагогическая үчүнүштүк устудукунырырга салалашычтың быйытыланган эмээ үзүлүбүгүн. Маны таёмын осос Чуралчыга, Хайалжыкка, Коббейтига, Сунтаарга Мэнгэ-Ханталаска үзүлүбүгүн. Улээти үрдүүстүк саналалыдан "За долги летней добросовестный труд" мэдээллийн нацагадаадында.

Түгээнээ түннан, хаягт нонуга бастаки учуулыг бэлтгэх махталыг быстмын уюнаа эрдэлбийн тэргизэрдэб.

М.М.ФЕДОСЕЕВА
Рф Уәрәкирдән түйгүнә

СЭРИИ САВАНАА ВЫ МЕХАНИЗАТОР КЫРГЫТТАР

Аз
дойнду сарынин из-
майтар дойндуларыгар
халыбыт сир, дыхтар шымак
туху измахтахтарынан. Кыйыны туна дихе
үзүлэбитеччо. 7-8 көнөөхүн сирги салык хада-
жиха сиңе бурдуктарын дыхталлар Чурал-
чыктан таспигиттара. Одьгуулунга Елсөт Ива-
нов зөвнөтөгөктарда 19 центнер со-
лийнинди, 15 центнер лыаарысдан унисер-
беттү. Екатерина Филиппова ("Чакыр") 19 күн
устата иштепинен 7,5 гектар баңында бурду-
тун сиңримен бынан 26000 түүтүй болбыт.
15 саастах Гоша Тарабутоттат косынчы-
нан күн азын 4,5 гектар сирги орустарбыт.
Соловьев избийнегер Петя Попов оскуола-
тын быргандан баңында саласканан нокутум
танаң ишурма ылар бултта. Болтоғор Вася
Жебсаны, Гоша Каргутов уорон-урон кол-
хозка үзүлөбитеччо. 1944 сүл сыйын 190
жынызда 17 ыччыт комсомольский берилгэ-
дээз 3522 гектар оштуулар 4 тыйнынчи гектар
сири оттообуга.

Государство заемугар "Икутия" танимал
колонна тутуутугар, атын да кирүүнүзүн
олороччулар харчынан көмүкшөйлөр, иши
танас тиген фронга ылттарларла. ЧПУ
студенина, үзүнгөтөрөр ишкү төгүл
И.В.Сталиндан Махтад сурук түшүнгүрү.
Серии сарыланырын кынта кыркынтары
механизация үзүтүгөр хомуйлан уороттар-
битеччо. Сотору Степанова Карлова транс-
портарын зөвнөтөгөттөн 253 жылро
уматты измичизэн туттан, 1511 гектар сирги
коруган рестублиса ыншынышах тахсы-
быттара. Транспортар, сменинчайтар, при-
цепщиктар, комбайндер - бары сыйын у-
тата хонуута хоно салынан узасылдар.
Үзүлөрин ишнин колхозтара ишурма берсөр.
Кыйынын бары гарансарыгар жустин
өрөмөнгөттөн үзүлүлдөр.

Балынын түрүн эрек механизатор кынсар-
дор, талыннаш салындар. Кийнчар сорок-
сарох дүйнелерин өйтүүлүр Соловьев (Уваровская) Христина. Макс-Ханаласын
олорор булдухтах. Кини А.Каргутовыны, Е.Абрамовыны, Е.Крикошишини, Е.Инж-
лаевыны, М.Басыншыны, В.Ермолавыны,
М.Барашковыны, Ф.Соловьевыны, М.Захар-
овыны, А.Сороконумовыны, Х.Корякини, М.Абраминиши уода кылта бинргэ үзүлэбите-
тү.

**НАУМОВА (ПОПОВА) МАРФА СТЕПА-
НОВНА**

Хатынъ изоот. Чуралчы ишкү ардышыры-
тар отчюлор биңизбет. Даалароо ыстагынай
- Наумов сорорбута. Кийнчарында Марфа
Степанова Наумова - 1924 салдаа төрөл.
Серии сарыланында, 17-жээ да буолдар, сы-
тын-хоттуу кынс МТС-на таизан тракторис-
тар куурастырылар уорон-жырбига. Кини
жасынан, уорон-даннын дызи, улаханын
олордас уорончохтар. Ый күрдүк измигэ
трактор чистарын, хайзак узлэтири, ток-
торуу, уматын кутары, ордук сотору-сатору
алдынханахтах чистарынан ол чистары
хайдах унузлы, олорлуу үеринчилгэр.
Байнаарбыттар. Тракторы ыстарылар, хо-
муйтарлар. Марфа, уорон-бутаз, Карл
Маркс атынан колхозка Одьгуулунга ула-
лыш тахсельбыт. Катын Сынанын "Энгельс",
Хатынъ Кынын бартьшан". Аччарса
"Миронов" колхозтарга узлэсөнгөттөн.
Кыныннын мастерсынан ормуман узлэти-
рээр сарылардын эрдиген тишиб хойлека дызи
узлениллэр. МТС үзүнгөтөрөр аналалын
изарылышынан жана жалындар даңын
бийе киприк синий жара кильмөттерининде-
ларын олут астынан акталлар.

Марфа оччюлор тракторинин, ком-
байнерилик, супшарынан узлэбет кыр-
кыттарын, сорохторуу да буолдар, обдуур.
Анна Сороконумова, Мария Захарова, Хрис-
тина Соловьева, Мария Абрамова, Христина
Корякина, Степанова Карлова, Феврония
Соловьева, Петр Павлов, Иван Иванов, ишкү
бары бинр кынта салынан астыннан. Муту-

дайга ЧТЗ тракторынан салынан кынта
бүрдүк астаңынан чорбогон, сабакон кын-
сар. 1947 салынажа трактористтан
бүлүнчүү. Калин Ф.Е.Поливогуун алжорун
холбоо, уонча ортолохтор. Сорор бары маль-
дын, узинтүн булдулудар. Олан Марфа бий-
тагын салындарынан - Дыккуусынайлан. Чу-
рапчынан салынан алжорун кынта олорор.

ПОСЕЛЬСКАЯ ОЛЬГА ПЕТРОВНА

Маңызжакын избийнегер 1918 с. төрөбүт. 1941 с. күнүн Варламова Марынын (Муту-
дай) Дыккуусытая Ломоносов уулуссатылар
уулдар супшарар куурастырылар уорон-
жырбигеттар. Уорончарын бутарын, дойнду-
рылар тахсан Мария Никитина МТС ысын-
шылттарынан узленир булдулуда. Ольга Петровна сарынгынан кынта
бараң эрдээ Большаков ГАЗ-А.А. (полуторка)
массынчылынан ыларбыт. МТС супшарларда
Медведев, Плотников, Кузьмин уода салу-
спалын атаарылышыгтара. Массынчалар
туарар күттүшүшүнүнгөттөн.

Ольга, 23 саастах эдэр кынс, хара-
манташынан Аллара Баатзоткан буючук-
лашынан уматын таспигиттөн барылтта. Кууру-
чук диси көрүлүбет. Ольга буючуклашын
уматын массынчылын кынан ергүннөн ишкү
үнүн хаптапынан туроран 2 центнердөн бу-
очуналарды сороторун тишибара. Баша узлэти-
рээр көмөлжөн борч. Хата, тарылтигөр кал-
лашын көмөлжөн сүкүнчаллар. Укусун
избийнегерин кынта күттүн турар буолаллар.

Ольга Петровна үзүтэ Баатзоткан эрк ки-
рэн тахсамынан бултуу дуо? Харалгаттан хар-
алгатда дызи харбайланын, МТС изада-
бутас берт. Хөнүгүү улалын салындар дыни
көрүү-истин, хааччынын кынан үзүнгөтөр жи-
рире. Массынчын ашынчылын укечүн бай-
этэ оноостора. Аттытар бойжэрин да
орамаңынкиттөн ордубаттара. Механиз-
атордар бары кынчынан гарансары мустан үз-
мийлүүлүр. Ул чиана кыттаанхатын туттуп-
ларда. Оччюлор, серии бара турдышын, изи
да олору турбакка узасылдар. Ол да ишкү,
порогут буттүн жүрүлүн. Улуу Кыйынын
колтада.

Ольга Петровна избийнегер. 1945 с. орлонан супшар үзүнгөттөн тохтообута. Со-
тору Мәңьзүхсүзтөр тахсан сүнүн ферма-
тын үзүнгөтөр булдулуда. Карлун Проокопий
1948 с. майданын албум. Кынстаах уодун
сөроторун көрөн-истин даңын ошторообута.

МЕХАНИЗАТОРДАР ДЫЗ КЭРГЭТТЭРЭ

Ольга Петровна избийнегер Старостын Про-
окопий Проокопьевич - МТС сурун механиз-
атордарынада инструктор. Одьгуулганан
тортуулж, тракторист уорахтак механиз-
атор. Элбах трактористарын уорахтак, ишкү, та-
хайлан таңыларыт, дын ошторообутут түүнин
кинэ эдэ. Серии сарыланырын кынта ишчэт
шын Иш дойндуларын саба түспүт иштөө
утары сарынгынан кынта барырга даалупуста. Про-
окопий "Союзнын супла" хайын 1942 с. салы-
тохсунуу 4 күнүнчүү чумакчыр "Тайкин"
булдулум" диси суругар "Байын-ташынын
сатасын салтагар буоларда, ишкүн. бөлбөйүй
орукое быншытын туттарга уоринж тү-
стаха. Мис 1931 салын трактористын. Талы-
кыны салайтарга хайа байрага бирээмдэр би-
лэжимин Иш дойнду фронгын тишибара тубал-
таттагы мен ташкада ылорон естеңүр ур-
халылым. Ташкада буолуу - бочууттах жат",
- диси сурубута.

МТС сурун специалистын, механизаторын
орбукон салалтата броньбизден армияда
ынчылттарбатаа. Проокопий Проокопьевич
күнүнчүри-түүнчлөр кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар. Кийнчар
халалтарыт кында Евдонон учута-
так уорахтак, уоли Иннокентий - артын
түлүнэ хатаран механизатор. Иннокентий
Проокопьевич 16 сааныттан техникара салын-
бытта. Бири-сын слесарда байтти. 41 салынчы
трактор уруулуптун түсүлгүр. Уус-Майданы-
н, Уус-Алданынан, Тааттанин, Мангиста-
ун уорончарынан кир-жих, армы-сын, сын-
самар ортугын салындар буолаллар.

